

Nærmiljøet som læringsrum i historie- og kulturfag

Lokalområdet omkring en skole kan være en guldgrube af kulturhistorie. Kulturlandskab og byrum er Danmarks største arkiv, fordi de på deres egen måde fortæller historie, og de kan også vise, hvad mennesker har arbejdet med, levet af og hvordan de er blevet transporteret.

Forfattere: [Henrik Ottosen](#), [Trine Hyllested](#)

Klasselokalet behøver ikke være det eneste – eller for den sags skyld det bedste – læringsrum for historieundervisningen. Lokalområdet omkring en skole kan f.eks. være en guldgrube af kulturhistorie. Foto: Colourbox.com.

Kulturlandskab og byrum er Danmarks største arkiv, fordi de på deres egen måde fortæller historie. De er i evig forandring, men rummer spor af fortidens levede liv. De beretter om en egns udvikling og livsformer, om skiftende generationer og fællesskabers livsforhold, smag, behov, værdier og traditioner. Ved at lægge mærke til tidligere tiders normer og

sammenligne sine egne normer med dem, har man måske mulighed for at forholde sig til sine egne. Kulturlandskab og byrum kan også vise, hvad mennesker har arbejdet med, levet af og hvordan de er blevet transporteret.

Området omkring skolen

Lokalområdet omkring en skole kan derfor være en guldgrube af kulturhistorie. Det ændrer sig konstant, men mange steder er der bevaret tydelige spor af de tidligere forandringer: Udviklingen i vejnettet og gadenavnene fortæller historie, hegnene er et tegn på, hvor skellene gik, markernes facon viser, hvordan udskiftningen foregik, antallet af lokale mejerier, hvad andelsbevægelsen betød. Bygninger fortæller om butikker, som blev lukket som konsekvens af udviklingen. Stationsbyens historie beretter, hvornår jernbanen kom og mindstenene beskriver fortidens højdepunkter. Lokalhistorien kan fortælle den lille historie som en del af den store historie. Meget kan relateres til, hvordan de samme ting bruges i dag og dermed til at forstå, hvad vi lever af, med og for i dagens samfund.

Materielle ændringer i livsgrundlaget afspejles i omgivelserne

Formålet med at åbne elevernes øjne for de historiske spor i deres nære miljø er at give eksempler på, hvordan materielle ændringer i livsgrundlaget afspejles i brugen af omgivelserne, og hvordan omgivelserne derved bliver et produkt af historien. Eleverne kan tilegne sig fremgangsmåder til at bruge sporene som kilder til at forstå, hvordan lokalområdet har udviklet sig. Med udgangspunkt i dette kan man diskutere, hvad og hvordan den nutidige brug af omgivelserne påvirker. Man kan tage ud i nærmiljøet, tage udgangspunkt i lokalhistoriske kildematerialer og arbejde med kort, billeder og personhistorier. Et af kompetenceområderne i Fælles Mål anno 2015 hedder netop "Kildearbejde".

IDEER TIL UNDERSØGELSER:

Umiddelbare iagttagelser

1. Byens opbygning, hvilke veje er gået igennem din by og hvornår er de anlagt?
2. Hvor var markedspladsen, hvornår blev den anlagt, hvad bruges den til nu?
3. Er det en fiskerby eller en by præget af landbrug, kan man se det på husene?
4. Har din by særlige samlingssteder: torve, galgebakken, gadekæret?
5. Har din by særlige bygninger, butikker, arkitektur, ornamentik? Er der et hus der har en særlig historie?
6. Er der navne på veje, som kan spores tilbage?
7. Hvornår er kirken i dit sogn anlagt, og hvad blev den bygget af? Er der kalkmalerier, og hvad fortæller de?
8. Er din by anlagt som en by omkring en station, en kirke eller en herregård? Er din by en gammel købstad? Hvordan er jeres by opstået?
9. Hvornår er skolerne bygget?
10. Har der været ekspropriationer, og hvad er historien om dem?
11. Hvem er begravet på kirkegården, hvad var de beskæftiget med og hvornår?

Personhistorier på lokalhistorisk arkiv.

12. Hvilke mindsten findes, og hvad fortæller de om personen eller begivenheden, om dem der satte dem og om den tid, de blev til i?
13. Elevens egen personlige familiehistorie – og måske et hus, der er gået i arv?
14. Lokale forfattere og deres historie – f.eks. Jeppe Aakjær på Jenle, Martin A. Hansen på Stevns.
15. Egnretter – spiser vi dem stadig?

Oldtid

16. Begravelses ritualer gennem tiden. Hvilke bronzealderhøje findes i nærheden? Hvad er en jættestue, og hvordan blev den bygget? Forskellige måder at begrave de døde i dag.

Reformationen

17. Hvad skete der ved reformationen med kirken i dit nærområde?
18. Hvilke herregårde ligger i nærheden, hvor længe har de ligget der, hvilke familier ejede dem, hvad levede de af og hvad lever de af nu?
19. Er der spor af fæstebønderne i jeres område, f.eks. huse omkring herregårdene?

Udskiftningen

20. 1788: Hvordan viser udskiftningen sig i dit nærområde? Kig på gamle kort af din landsby, find gadekær og forskellige slags markgrænser. Hvad er en stjerneudskiftning?

Andelsbevægelsen

21. Andelsbevægelsen har sat sig spor i hele Danmark. Er der nogen mejerier i jeres by, hvornår fungerede de og hvad bruges de til nu?
22. Er der forsamlingshusene i byen? Hvor mange findes der, og hvad har de været brugt til? Er der både grundtvigianske og missionske?
23. I 1919 kom en lov, hvor staten gav tilskud til opførelse af husmandsbrug. Er der statshusmandsbrug i jeres nærhed? Hvad arbejdede husmændene med?

Nutid

24. Kig på sognegrænser og kommunegrænser. Sammenlign kommunalreformen fra 1970 med den i 2007.
25. Find grusgrave, og se på sløjfning af dem.
26. Find Affaldsdepoter – læs om diskussion og sløjfning af dem.

Arbejd med lokalhistorisk arkiv

Alle kommuner har lokalhistoriske arkiver og/eller stadsarkiver. Her registreres og tilgængeliggøres bl.a. billeder, artikler, breve, protokoller og meget mere. Nogle kommuner har flere aktive arkiver, som blev oprettet i de tidligere sogne, andre kommuner en lille aktivitet. Det lokale bibliotek kan oplyse om kontaktpersoner til lokalhistorisk arkiv. Lokalhistorisk arkiv er en guldgrube af materialer om de lokale forhold. Måske vil de gerne lave en udstilling sammen med en skoleklasse!

Planlæg i god tid og tag kontakt til arkivet – det tager tid at samarbejde. Aftal rammer og opgaver på forhånd, og lav på denne måde en forventningsafstemning med de mennesker, der arbejder her. Mange arbejder frivilligt. Der er måske ikke tid eller arbejdskraft til at tage en klasse eller bare nogle få elever ind.

Materiale fra lokalhistoriske arkiver kan blandt andet bruges til at arbejde med kildekritik. Fx til at lave en beskrivelse af kildematerialet:

- Hvornår er det fra?
- Hvordan er det skrevet eller optaget?
- Hvor er det udgivet (kildeangivelse)?
- Hvem er afsenderen (ophavsmanden)?
- Hvem er det produceret til?
- Hvilken funktion har det haft på den tid?
- Hvad fortæller det helt objektivt om de mennesker, der brugte det?
- Hvad fortæller kilden **ikke** noget om?

Det kan dog også være interessant at arbejde med de forestillinger, materialet sætter i gang. Hvis eleverne kan relatere materialet til deres egen virkelighed og få de historiske kilder til at "leve", kommer materialet til at betyde mere for dem. Brug fantasien, og forestil jer:

- Hvad skete der lige, da materialet blev til?
- Hvilke tanker havde de mennesker, der er en del af materialet?
- Hvad kan eleverne skrive eller dramatisere ud fra materialet?

Forfattere: Trine Hyllested og Henrik Ottosen

Kontakt dit lokale museum

Hvis man ikke ved, om der er et museum i nærheden, kan du søge oplysninger hos organisationen Danske Museer.

[Læs mere om Danske Museer](#)

Litteratur og videre læsning

Nyere bøger om lokalhistorie

Erindringssteder i Danmark – monumenter, mindesmærker og mødesteder" skrevet af Inge Adriansen, Etnologiske Studier, Museum Tusulanums Forlag, København, 2010

Lokalhistorie – Fortid, nutid og fremtid. Forlaget Skippershoved i samarbejde med Kjemsfonden 2014. Redigeret af Knud Holch Andersen og Chr. R. Jansen

Med fortida i handa-arbejd med barn og lokalhistorie. Et norsk forlag: Damm. Af John Roald

Pettersen.

Nyere artikler om lokalhistorie

Eksempel på formidling af lokal litteratur i samarbejde med et museum. Forfattere Mette L. Andersen og Else Bisgaard: Limfjordslitteratur.dk, en artikel fra tidsskriftet Danske Museer årgang 24 nr. 4 september 2013.

 [Artiklen kan findes her](#)

Harry Haue: Museet i Historieundervisningen – online. Artikel fra de Fynske årbøger. Historisk Samfund for Fyn. Odense 2008

Med historien i byen, kulturarv som smartphoneapps. Findes på google. Årg 42. nr.117 2014 skrevet af Karen Hvidtfeldt Madsen.

 [Læs mere her](#)

Anne Mellilo: Den lokale historie i samspil med de naturvidenskabelige fag. Noter nr.181. Juni 2009.

Andre brugbare websites foruden arkiv.dk:

[Historisk Atlas](#)

Historisk Atlas er et website, drevet af en forening, der præsenterer lokal kulturhistorie via kort. Med kortet som udgangspunkt er det muligt at finde viden og fortællinger om den kulturarv, der befinder sig lige udenfor jeres dør. Det er arkiver, biblioteker og museer, der leverer indholdet til sitet.

[1001 fortællinger](#)

Et website fra Kulturstyrelsen, der formidler historien gennem den geografiske placering. Her er det muligt at dykke ned i bestemte lokationer, se billeder og læse om områderne. Der er også mulighed for at oprette sig som bruger og selv tilføje oplysninger.

[Udeskole](#)

Udeskole er en praksis, hvor man tager eleverne med ud i området omkring sin skole som en del af undervisningen. Det kan ske indenfor alle fag. Nogen gør det regelmæssigt, andre kun en gang imellem. Der er mange forskellige måder at gribe udeskole an på. I Danmark og i landene omkring os er der gjort en masse erfaringer, som er værdifuld ballast, hvis man vil arbejde med udeskole.

[Danske billeder](#)

Et site, der formidler lokalhistoriske billeder, som bliver drevet af en forening.

Lokale kort

Læreren kan vælge en bestemt tidligere tidsperiode, som man kunne sammenligne nuværende kort med. Læreren skal på forhånd finde området på kortet og se, om der kan laves en beskrivelse af, hvordan området lige omkring skolen har udviklet sig fra dengang til

nu.

Brug evt. kort fra Geodatastyrelsen

Historypin.com

Et internationalt brugerdrevet site, hvor historien formidles gennem gamle billeder, der er knyttet til lokationen. Februar 2014 er der 320.000 billeder uploadet af 52.000 brugere og 1500 institutioner.